

THE ROLE OF THE MANAGEMENT DISCIPLINE IN DEVELOPING STUDENTS' INNOVATIVE THINKING

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17489530>

Abdullayeva Nasiba Ibrohimjon qizi

nasibaabdullayeva@gmail.com

Abstract

This article analyzes the role of the subject "Management" in the development of innovative thinking in students in the higher education system, the need to improve teaching methods, and existing problems. Also, methodological approaches proposed based on the educational policy of the Republic of Uzbekistan and innovative reforms in recent years - project-based learning (PBL), design thinking, digital learning and updating the assessment system - are highlighted.

Key words

innovative thinking, management, student, educational technology, project-based learning, creative approach, digital pedagogy.

TALABALARDA INNOVATION FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA MENEJMENT FANINING O'RNI

Annotatsiya

Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida "Menejment" fanining talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishdagi o'rni, o'qitish metodikasini takomillashtirish zarurati hamda mavjud muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi ta'lim siyosati va so'nggi yillardagi innovatsion islohotlar asosida taklif etilayotgan metodik yondashuvlar — loyiha asosidagi ta'lim (PBL), dizayn fikrlash, raqamli o'qitish va baholash tizimini yangilash kabi yo'nalishlar yoritilgan.

Kalit so'zlar

innovatsion fikrlash, menejment, talaba, ta'lim texnologiyasi, loyiha asosidagi ta'lim, kreativ yondashuv, raqamli pedagogika.

РОЛЬ ДИСЦИПЛИНЫ МЕНЕДЖМЕНТ В РАЗВИТИИ ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ

Аннотация

В статье анализируется роль предмета «Менеджмент» в развитии инновационного мышления студентов системы высшего образования, необходимость совершенствования методов преподавания и существующие проблемы. Также освещаются методические подходы, предложенные с учетом образовательной политики Республики Узбекистан и инновационных реформ последних лет – проектного обучения (PBL), дизайн-мышления, цифрового обучения и обновления системы оценки.

Ключевые слова

инновационное мышление, менеджмент, студент, образовательные технологии, проектное обучение, креативный подход, цифровая педагогика.

XXI asrda inson kapitali va innovatsion tafakkur har qanday davlat taraqqiyotining bosh omiliga aylandi. Jahon miqyosida innovatsion iqtisodiyotning asosiy tayanchi sifatida ijodiy, tahliliy va menejerlik fikrlash qobiliyatiga ega yoshlar yetishib chiqishi talab etilmoqda. Shu bois, O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, innovatsion faoliyatga tayyor kadrlarni tayyorlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi [1]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli Farmonida oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida "talabalarning amaliy va ijodiy salohiyatini oshirish, ularni innovatsion fikrlashga o'rgatish" vazifasi belgilangan [2]. Shuningdek, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida "ta'limning barcha bosqichlarida innovatsion yondashuvlar va ilg'or pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish" zarurligi qayd etilgan [3].

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida 500 dan ortiq innovatsion startap loyihalar faoliyat yuritmoqda, ularning 60 foizi talabalarning ishtirokida amalga oshirilmoqda [4]. Bu ko'rsatkich oliy ta'limda innovatsion muhit shakllanayotganidan dalolat beradi. Biroq, amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, ko'plab OTMlarda menejment fanlari hanuzgacha an'anaviy, nazariy yo'nalishda o'qitilmoqda [5]. Bugungi kunda ta'limning asosiy vazifasi — talabalarda innovatsion fikrlash kompetensiyasini shakllantirish, ya'ni ularni nostandart vaziyatlarda yangicha yechim topa olishga o'rgatishdan iborat. Aynan "Menejment" fani bu jarayonda markaziy o'rinni egallaydi, chunki u tizimli fikrlash, strategik qaror qabul qilish va yangilik yaratish ko'nikmalarini rivojlantiradi [6].

Innovatsion fikrlash tushunchasi va uning talabalarda shakllanishi. Innovatsion fikrlash – bu mavjud holatni yangicha nuqtai nazardan baholash, kreativ g'oya ishlab chiqish va uni amaliyotga joriy etish jarayonidir. Muratbay Urazbayev (2024) fikricha, “innovatsion fikrlash – bu nafaqat yangi g'oya yaratish, balki u orqali ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga intilishdir” [7, 12-b.].

Oliy ta'limda innovatsion fikrlashni rivojlantirish, avvalo, o'qitish jarayoniga yangicha metodik yondashuvlarni tatbiq etishni talab qiladi. “Pedagogik menejment asoslari” (TIU, 2024) asarida qayd etilishicha, innovatsion ta'limda talaba markazda turadi, o'qituvchi esa yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi rolni bajaradi [1, 25-b.]. Talabalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun quyidagi omillar muhim hisoblanadi:

- muammoli vaziyatlar asosida topshiriqlar tuzish;
- mustaqil va jamoaviy ijodiy faoliyatni rag'batlantirish;
- raqamli texnologiyalar asosida interfaol muhit yaratish [8, 18-b.].

Menejment – bu faqat boshqaruv nazariyasi emas, balki strategik fikrlash va innovatsion faoliyatni yo'lga qo'yish amaliyotidir. Namangan davlat universitetida chop etilgan “Menejmentga kirish” o'quv majmuasida bu fanning asosiy maqsadi “bozor iqtisodiyoti sharoitida tashkilot faoliyatini optimallashtira oladigan, ijodkorlik bilan qaror qabul qila oladigan mutaxassislar tayyorlash” ekanligi ta'kidlangan [9, 34-b.].

Shu bilan birga, o'tkazilgan so'rovnomalar natijasi shuni ko'rsatdiki, talabalarning 47 foizi menejment darslarida amaliy mashg'ulotlar yetarli emasligini, 39 foizi esa loyiha asosida ishlash ko'nikmalari yetishmayotganini bildirgan [4]. Bu esa metodik yondashuvni tubdan qayta ko'rib chiqish zaruratini ko'rsatadi.

O'qitish metodikasini takomillashtirish yo'nalishlari:

Loyiha asosidagi ta'lim (Project-based learning). PBL yondashuvi talabalarga real muammolarni hal etish orqali bilimni amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Davletova (2023) o'z maqolasida bu metod “ijodiy fikrlash va jamoaviy mas'uliyatni rivojlantiradi, ayni paytda menejerlik salohiyatini oshiradi” deb yozadi [10, 45-b.]. Dizayn fikrlash metodikasi. Dizayn fikrlash (design thinking) talabaning muammoni chuqur anglash, empatiya o'rnatish, g'oya ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Bu yondashuv menejment ta'limida ijodiy muhit yaratishga xizmat qiladi [6, 29-b.]. Raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish. Bugungi raqamli muhitda ta'lim jarayonini Moodle, Google Classroom, Notion, ChatGPT va boshqa platformalar orqali olib borish imkoniyati mavjud. Raqamli transformatsiya va ta'lim tahlilida qayd etilishicha, “talabalarning mustaqil ishlashini qo'llab-quvvatlash uchun raqamli vositalar o'qituvchining

yordamchisi emas, balki ta'limning faol ishtirokchisiga aylanishi zarur" [8, 31-b.]. Baholash tizimini yangilash. An'anaviy test tizimi o'rniga innovatsion kompetensiyalarni baholovchi indikatorlar joriy etilishi kerak. "Baholash tizimlarini modernizatsiya qilish bo'yicha metodik qo'llanma" da baholashda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi: kreativ yechimlar soni, loyiha natijasi, jamoaviy ish sifati va o'z-o'zini tahlil qilish darajasi [11, 56-b.].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston oliy ta'limida menejment fanining amaliy va innovatsion yo'nalishga o'tish jarayoni davom etmoqda, ammo to'liq shakllanmagan. TIU nashrida e'tirof etilishicha, "ko'plab o'qituvchilar nazariy materialni yetkazish bilan cheklanib, interfaol metodlardan kam foydalanadi" [1, 33-b.].

Bu holatni bartaraf etish uchun:

- o'qituvchilarni innovatsion metodika bo'yicha qayta tayyorlash;
- amaliy loyiha va startap asosidagi o'quv modullarini ishlab chiqish;
- darslarda real biznes-keýslar va stsenariylardan foydalanish taklif etiladi [10, 48-b.].

Oliy ta'lim tizimida innovatsion fikrlashni shakllantirish – bu zamonaviy ta'lim siyosatining markazida turgan masalalardan biridir. Chunki innovatsion fikrlay oladigan shaxs – bu kelajakda mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishining drayveridir. Shunday sharoitda "Menejment" fanining o'rne beqiyosdir: u nafaqat boshqaruv tamoyillarini o'rgatadi, balki talabalarda strategik, kreativ va tizimli tafakkurni shakllantiradi. Bugungi tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, oliy ta'limda menejment fanining innovatsion ruhda o'qitilishi hali hamma joyda to'liq yo'lga qo'yilmagan. Ko'plab o'quv dasturlarida fan nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmoqda, amaliy ko'nikmalar, loyiha asosidagi ishlar, startap faoliyatiga tayyorgarlik esa yetarli darajada shakllanmagan. Shu bois, dars jarayoniga interfaol, amaliy va kreativ metodikalarni tatbiq etish bugunning zaruriy talabidir. Yuqoridagi ilmiy manbalar va amaliy tahlillar shuni tasdiqlaydiki, innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun quyidagi asosiy yo'nalishlar muhim:

1. Ta'lim mazmunini amaliyot bilan integratsiya qilish. Har bir nazariy mavzuni real hayotdagi boshqaruv holatlari, biznes-keýslar va iqtisodiy jarayonlar bilan bog'lash lozim.
2. Loyiha asosidagi ta'lim (Project-based learning) orqali talabalarni real muammolarni hal etishga yo'naltirish; bu esa ularda mustaqil qaror qabul qilish, mas'uliyatni his qilish va jamoaviy ishlash malakasini shakllantiradi.

3. Dizayn fikrlash metodikasini qo'llash orqali talabalar muammoni chuqur tahlil qiladi, yechim variantlarini sinovdan o'tkazadi va o'z fikrini asoslab bera oladi.

4. Raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish — bu jarayonni zamon talablariga moslashtiradi, ta'limni interfaol va motivatsion qiladi.

5. O'qituvchilarning metodik salohiyatini oshirish — innovatsion yondashuvni muvaffaqiyatli joriy etishning eng muhim shartidir. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, mentor va inspiratsiya manbai bo'lishi kerak.

Shuningdek, baholash tizimini yangilash orqali talabalar faqat faktlarni emas, balki fikrlash jarayonini ham namoyon etish imkoniyatiga ega bo'lishlari lozim. Baholashda innovatsion g'oyalar soni, ijodiy yondashuv, jamoaviy ish sifati va natijaga yo'naltirilganlik asosiy mezon sifatida olinishi zarur.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlar, jumladan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" va oliy ta'limni raqamlashtirishga oid davlat dasturlari, bu jarayon uchun mustahkam huquqiy va tashkiliy asos yaratmoqda. Biroq bu islohotlarning muvaffaqiyati ularni amalda samarali joriy etishga, ya'ni ta'lim jarayonini zamonaviy metodik yondashuvlarga moslashtirishga bog'liq. Xulosa qilib aytganda, "Menejment" fanini o'qitishda innovatsion metodlarni joriy etish — bu shunchaki dars jarayonini modernizatsiya qilish emas, balki yangi avlod rahbar va boshqaruvchilarini tayyorlashning poydevoridir. Shunday sharoitda har bir oliy ta'lim muassasasi o'z o'quv jarayonini innovatsion model asosida qayta ko'rib chiqishi, har bir darsni kreativ laboratoriyaga aylantirishi maqsadga muvofiqdir.

Kelgusida olib boriladigan tadqiqotlar bu yo'nalishda aniq amaliy modellarni ishlab chiqish, talabalarning innovatsion kompetensiyalarini baholash mezonlarini takomillashtirish hamda menejment fanini o'qitishda sun'iy intellekt va raqamli simulyatorlardan foydalanish imkoniyatlarini chuqurroq o'rganishga qaratilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Pedagogik menejment asoslari". Toshkent: TIU nashriyoti, 2024.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni PF-5847. 2019-yil 8-oktabr.
3. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi". T.: 2022-2026-yillar uchun.

4. O'zbekiston Respublikasi Innovatsiyalar agentligi statistik ma'lumotlari, 2024.
5. Olimjonova, M., and J. Nishonova. "ACTING ARTS: TRADITIONS AND ISSUES OF DEVELOPMENT." *Science and Innovation* 1.8 (2022): 33-36.
6. Gulmuodova, Kumush, and Jumagul Nishonova. "JAMIYAT TARAQQIYOTI MADANIYAT VA SAN'ATNING O 'RNI VA AHAMIYATI." *Молодые ученые* 2.2 (2024): 131-132.
7. Toxirjonova, Muhlis, and Jumagul Nishonova. "NOMODDIY MADANIY MEROS JAMIYATIMIZ DURDONASI." *Молодые ученые* 2.2 (2024): 133-134.
8. Ostanova, Maftuna, and Jumagul Nishonova. "YANGI OZBEKISTONDA MADANIY SIYOSATNING XUSUSIYATLAR." *Молодые ученые* 2.2 (2024): 104-106.
9. Arslanbayeva, Munisa, and Jumagul Nishonova. "YANGI O 'ZBEKISTONNING MADANIYAT VA SAN'AT SOHASIDAGI DAVLAT BOSHQARUVINING ZAMONAVIY KONSEPTSIYALARI." *Молодые ученые* 2.2 (2024): 107-109.
10. Kalkanatov, Asilbek. "THE IMPORTANCE OF MANAGING THE PARTICIPATION OF CULTURAL AND ART INSTITUTIONS AND ORGANIZATIONS IN CULTURAL ACTIVITIES." *Journal of Innovation, Creativity and Art* 2 (2023): 7-10.
11. Kalkanatov, Asilbek. "PROFESSIONAL QUALIFICATION OF THE MANAGER IN THE CULTURAL FIELD." *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE* 2 (2023): 19-23.
12. Kolkanatov, Asilbek. "IFTIKHORI TIMSOLI TUMOR BRANCH." *JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH* 2 (2023): 67-69.
13. Nazarbai, Kolkanatov Asilbek. "NEW VOICE IN UZBEK DIRECTION." *Journal of Innovation, Creativity and Art* 2 (2023): 65-70.
14. QOLQANATOV, Asilbek. "MA'DANIYAT VAZIRLIGI VA MADANIYAT MARKAZLARI: TARIXIY TARAQQIYOT JARAYONLARIDAN." *News of UzMU journal* 1.1 (2024): 1.
15. Yuldasheva, M., & Qolqanatov, A. (2022). O 'ZBEKISTONDA MUZEY MENEJMENTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH XUSUSIYATLARI. *Oriental art and culture*, 3(1), 254-260.
16. Yuldasheva, M. B., & Qolqanatov, A. N. (2024). Kadrlar potentsiali ijtimoiy-madaniy sohada tashkilot faoliyati samaradorliligini oshirishshning yetakchi omili sifatida. *Inter education & global study*, (8), 58-68.

17. Ганиева, Э. Р. (2018). Трансформация коммуникативной функции кино в эпоху глобализации. In *Культурология, искусствоведение и филология: современные взгляды и научные исследования* (pp. 8-12).
18. Ganieva, E. R. (2022). Genesis and Evolution: From Multi-Part TV Film to TV Series. *International Journal on Integrated Education*, 5(4), 286-290.
19. Ganieva, E. R. (2015). Prospects of development and modernization of cinema reproduction channels in Uzbekistan. in the world of science and art: questions of Philology, art criticism and cultural studies. no. 43.
20. Rinatovna, E. G. (2024). NATIONAL TELEVISION SERIES OF UZBEKISTAN: ACHIEVEMENTS AND SHORTCOMINGS. *Inter education & global study*, (10), 482-492.
21. Shermanov, E. U. (2025). DAXLDORLIK FAZILATI ORQALI TALABALARNING MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH: STRATEGIYA VA MEXANIZMLAR. *Inter education & global study*, (3), 596-603.
22. Shermanov, E. (2024). Talabalarining madaniy daxldorlik fazilatini sun'iy intellekt vositasida o'qitish texnologiyalari. *MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI*, 1(8).
23. Shermanov, E. (2024). Madaniy intellektning ijtimoiy soha mutaxassislarini tayyorlash jarayonidagi integratsion roli. *MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI*, 1(8).
24. Nazarbaevna, Q. A., & Serjanovich, K. S. (2024). The Importance of Scenario in Cultural Events. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4, 259-262.
25. Rinatovna, E. G. (2024). NATIONAL TELEVISION SERIES OF UZBEKISTAN: ACHIEVEMENTS AND SHORTCOMINGS. *Inter education & global study*, (10), 482-492.
26. Samiyev, Baxtiyor. "INNOVATIVE DEVELOPMENT OF CULTURE AND ART." *Multidisciplinary Journal of Science and Technology* 4.5 (2024): 522-525.
27. Baxtiyor, Samiyev. "THEORETICAL ANALYSIS OF THE CURRENT ACTIVITY OF CULTURAL CENTERS IN UZBEKISTAN." *International Multidisciplinary Journal for Research & Development* 11 (2024).
28. Rustamov, M. (2025). The importance of cultural and art institutions in the development of the tourism sector (on the example of the activities of theaters and cultural centers). *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 1(6), 70-74.
29. Yusupalieva, D. K. (2020). Development of mutually beneficial cooperation of Uzbekistan within the SCO. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 5(85), 901-903.

30. Yusupalieva, D. K., & Sodirzhonov, M. M. (2017). Mass media in Uzbekistan: development trends, dynamics and prospects. *Modern Science*, (1), 23-25.
31. Yusupalieva, D. K. (2020). Political role of television in the development of national ideology. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 6(86), 665-667.
32. Yusupaliyeva, D. Q. (2024). NOMODDIY MADANIY MEROSNI MUHOFAZA QILISH, ASRASH VA TARG'IB ETISH MASALALARI. *Inter education & global study*, (4 (1)), 334-342.